

maatschappijkunde CSE GL en TL

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Aanleveren scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 3.21, 3.24 en 3.25 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 3.21 t/m 3.25 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020 van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de gecommiteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommiteerde.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Als het antwoord op een andere manier is gegeven, maar onomstotelijk vaststaat dat het juist is, dan moet dit antwoord ook goed gerekend worden. Voor het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB1 *T.a.v. de status van het correctievoorschrift:*

Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

NB2 *T.a.v. het verkeer tussen examiner en gecommiteerde (eerste en tweede corrector):*
Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht. Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten. Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht. Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

NB3 *T.a.v. aanvullingen op het correctievoorschrift:*
Er zijn twee redenen voor een aanvulling op het correctievoorschrift: verduidelijking en een fout.

Verduidelijking

Het correctievoorschrift is vóór de afname opgesteld. Na de afname blijkt pas welke antwoorden kandidaten geven. Vragen en reacties die via het Examenloket bij de Toets- en Examenlijn binnenkomen, kunnen duidelijk maken dat het correctievoorschrift niet voldoende recht doet aan door kandidaten gegeven antwoorden. Een aanvulling op het correctievoorschrift kan dan alsnog duidelijkheid bieden.

Een fout

Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een fout bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.

Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt door middel van een mailing vanuit Examenblad.nl bekendgemaakt. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

- Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
en/of
- Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden Wolf-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Dit laatste gebeurt alleen als de aanvulling luidt dat voor een vraag alle scorepunten moeten worden toegekend.

Als een onvolkomenheid op een dusdanig laat tijdstip geconstateerd wordt dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt, houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen zijn geen vakspecifieke regels vastgesteld.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Aan het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt 1 scorepunt toegekend.

Politiek en beleid

1 maximumscore 2

- Kenmerk: een belangengroep probeert druk uit te oefenen op de politieke besluitvorming 1
- Een zin uit tekst 1 waaruit dit blijkt (een van de volgende): 1
 - “Boze studenten in brief aan minister: laat ons in de binnensteden wonen”
 - “Maar de frustratie hierover is nu zo groot dat de Landelijke Kamer van Verenigingen (LKvV) een brief heeft geschreven aan de minister van Binnenlandse Zaken.”

2 maximumscore 2

- 1 = liberale stroming
- 2 = nationalistische stroming
- 3 = nationalistische stroming
- 4 = liberale stroming

- indien vier antwoorden juist 2
- indien drie of twee antwoorden juist 1
- indien minder dan twee antwoorden juist 0

3 maximumscore 2

- Een kenmerk van een dictatuur uit tekst 2 (een van de volgende): 1
 - er is sprake van schijnverkiezingen
 - één persoon heeft de hoogste macht

Opmerking

Ook goed rekenen: grondrechten gelden niet.

- Een kenmerk van een dictatuur waar Belarus niet aan voldoet: oppositie wordt niet toegestaan 1

4 B

Vraag	Antwoord	Scores
5	B	
6	B	
7	A	
8	B	
9	maximumscore 2 1 = onjuist 2 = juist 3 = onjuist 4 = juist	
	indien vier antwoorden juist	2
	indien drie of twee antwoorden juist	1
	indien minder dan twee antwoorden juist	0
10	maximumscore 2 • standpunt 1 = a • standpunt 4 = c	1 1
11	C	
12	C	
13	maximumscore 2 • doelstelling 2 • doelstelling 3	1 1
14	A	

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Criminaliteit en rechtstaat

15 maximumscore 2

- 1 = onjuist
- 2 = juist
- 3 = onjuist
- 4 = onjuist

indien vier antwoorden juist	2
indien drie of twee antwoorden juist	1
indien minder dan twee antwoorden juist	0

16 C

17 maximumscore 2

- 1 = juist
- 2 = onjuist
- 3 = juist
- 4 = onjuist

indien vier antwoorden juist	2
indien drie of twee antwoorden juist	1
indien minder dan twee antwoorden juist	0

18 B

19 maximumscore 2

Eén van de volgende:

- Een ander kenmerk is het legaliteitsbeginsel / het handelen van de overheid moet gebaseerd zijn op een wet, 1
 - want (voorbeeld van een juiste uitleg) de rechter zegt dat je geen burgers mag vervolgen voor iets dat niet in de wet strafbaar gesteld is 1
- of
- Een ander kenmerk is dat er grondrechten zijn, 1
 - want (voorbeeld van een juiste uitleg) een grondrecht is het legaliteitsbeginsel / want de rechter zegt dat je geen burgers mag vervolgen voor iets dat niet in de wet strafbaar gesteld is 1
- of
- Een ander kenmerk is dat de rechters onafhankelijk zijn, 1
 - want (voorbeeld van een juiste uitleg) een rechter stelt de overheid in het ongelijk en de overheid moet daarom haar beleid veranderen 1

20 A

21 B

Vraag	Antwoord	Scores
22	maximumscore 2	
	<ul style="list-style-type: none"> • genoegdoening (van het leed bij nabestaanden en slachtoffer) • vergelding (van gevoelens van onherstelbaar leed en onbegrip) 	1 1
	<p><i>Opmerking</i> <i>Ook goed rekenen:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>beveiliging van de samenleving</i> – <i>handhaving van de rechtsorde</i> 	
23	B	
24	A	
25	maximumscore 2	
	<ul style="list-style-type: none"> • Een andere macht is de wetgevende macht. Een voorbeeld daarvan is (voorbeelden van juiste antwoorden): <ul style="list-style-type: none"> – de wetswijziging moet nog worden goedgekeurd (door het parlement) – de ministers hebben (mede)wetgevende macht – er is een wetsvoorstel ingediend 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Nog een andere macht is de rechtelijke macht. Een voorbeeld daarvan is (voorbeelden van juiste antwoorden): <ul style="list-style-type: none"> – de rechters komen aan het woord / vinden de huidige straffen ‘knellend’ – de rechters moeten de straffen opleggen – in de tekst gaat het over rechters 	1
	<p><i>Opmerking</i> <i>Er mag alleen een scorepunt worden toegekend voor een juiste combinatie van een macht met een voorbeeld uit de tekst.</i></p>	
26	B	
27	maximumscore 2	
	1 = juist 2 = onjuist 3 = juist	
	indien drie antwoorden juist	2
	indien twee antwoorden juist	1
	indien minder dan twee antwoorden juist	0
28	D	

Vraag	Antwoord	Scores
29	maximumscore 2 1 = onjuist 2 = juist 3 = onjuist 4 = juist	
	indien vier antwoorden juist	2
	indien drie of twee antwoorden juist	1
	indien minder dan twee antwoorden juist	0
30	B	

Analyse maatschappelijk vraagstuk: wolven in Nederland

31 maximumscore 1

Citaat waaruit de politiek-juridische invalshoek blijkt (één van de volgende):

- “In 1982 werd de Conventie van Bern van kracht waarbij alle Europese landen getekend hadden om de wolf te beschermen.”
- “De wolf is in Nederland sinds 25 juni 2014 een beschermde inheemse diersoort.”

32 maximumscore 2

- Tijdgebondenheid van opvattingen of normen betekent (voorbeeld van een juist antwoord): 1
 - dat (in een samenleving) de opvattingen of normen (over een onderwerp) over de tijd kunnen veranderen
- Een zin waaruit tijdgebondenheid van opvattingen of normen blijkt (één van de volgende): 1
 - “In een ver verleden was er ontzag voor wolven en hun efficiënte jacht.”
 - “Maar gaandeweg zagen mensen wolven steeds meer als bedreiging of concurrent.”
 - “Wolven werden steeds intensiever bejaagd.”
 - “In 1982 werd de Conventie van Bern van kracht waarbij alle Europese landen getekend hadden om de wolf te beschermen.”
 - “De wolf is in Nederland sinds 25 juni 2014 een beschermde inheemse diersoort.”

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

33 maximumscore 1

Het is moeilijk om de bescherming van wolven alleen op nationaal niveau aan te pakken, want (voorbeelden van een juist antwoord):

- het heeft niet zoveel zin om een wolf te beschermen als hij over de grens wordt bejaagd.
- het verspreidingsgebied van wolven gaat over landsgrenzen heen, dus als je een wolf wil beschermen moet je samenwerken.

34 maximumscore 2

Eén van de volgende combinaties:

- Kenmerk: Er bestaan verschillende meningen over de oplossing van het probleem 1
- Citaat uit de tekst bij dit kenmerk (één van de volgende): 1
 - “Vijf schapenhouders, verenigd in de stichting Wolvenhek Fryslân, willen om die reden dat er een hek om de hele provincie Friesland wordt gezet.”
 - “Hoewel de overheid eerder aanbood wolvenrasters te subsidiëren, noemt Diederik Sleurink van Wolvenhek Fryslân dit een “waardeloze oplossing”.”
 - “Hij zweert bij hekken om de provincie: ‘Je voorkomt ellende door de wolf te weren en bovendien verklooi je ook niet het landschap.’”

of

- Kenmerk: Het vraagstuk krijgt de aandacht van de media 1
- Citaat uit de tekst bij dit kenmerk (één van de volgende): 1
 - “Boeren willen wolvenhek om Friesland” (is een artikel van hartvannederland.nl)
 - “naar: hartvannederland.nl van 22 maart 2021”

Opmerking

Alleen een scorepunt voor een citaat toekennen als dit past bij het juiste kenmerk.

Vraag	Antwoord	Scores
35	maximumscore 2	
	<ul style="list-style-type: none"> • mogelijkheid: ze hebben een petitie ingediend 	1
	<i>Opmerking</i>	
	<i>Ook goed rekenen:</i>	
	<ul style="list-style-type: none"> – ze hebben contact opgenomen met politici – ze hebben de openbaarheid gezocht / media ingeschakeld – ze zijn een stichting begonnen / ze hebben zich verenigd 	
	<ul style="list-style-type: none"> • andere mogelijkheid (een van de volgende): 	1
	<ul style="list-style-type: none"> – allerlei vormen van openlijke actie – oprichten van politieke partijen – indienen van klacht of bezwaarschrift bij de volksvertegenwoordiging of het dagelijks bestuur – bij onenigheid met de overheid de rechter inschakelen – burgerinitiatief indienen – klachten over het gedrag van bestuursorganen, van ambtenaren van de rijksoverheid en van de politie deponeren bij de Nationale ombudsman – gebruik maken van officiële inspraakmogelijkheden tijdens het besluitvormingsproces – verzoek indienen om een referendum te houden – lobbyen 	
	<i>Opmerking</i>	
	<p><i>Als de kandidaat bij het tweede deel van de vraag een manier noemt die bij het eerste deel van de vraag juist is, mag een scorepunt worden toegekend, mits dat scorepunt niet al bij het eerste deel van de vraag is toegekend.</i></p>	
36	D	
37	maximumscore 2	
	Voorbeelden van een juist antwoorden zijn:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Een waarde die blijkt uit tekst 2 is: veiligheid / bescherming / dierenwelzijn / diergezondheid 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Een norm die bij deze waarde hoort is: je moet je dieren beschermen tegen gevaren 	1
	of	
	<ul style="list-style-type: none"> • Een waarde die blijkt uit tekst 2 is: welvaart / rijkdom 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Een norm die bij deze waarde hoort is: je moet jouw kostbare bezit beschermen / je moet waardevermindering voorkomen 	1
	<i>Opmerking</i>	
	<p><i>Er mag alleen een scorepunt worden toegekend aan een waarde als die is geformuleerd als een waarde.</i></p>	

Vraag	Antwoord	Scores
38	<p>maximumscore 2</p> <p>Voorbeelden van juiste antwoorden zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het scheiden van feiten en meningen betekent dat de mening van de journalist niet in de tekst te merken is / de journalist alleen feiten noemt • Een voorbeeld hiervan in tekst 2 is: de journalist geeft feiten over het aantal dode schapen / de journalist laat niet weten wat hij/zij zelf vindt van de terugkeer van de wolf <p>of</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het scheiden van feiten en meningen betekent dat als er meningen in de tekst staan, dat duidelijk moet zijn dat die niet van de journalist zijn • Een voorbeeld hiervan in tekst 2 is: in de tekst noemt Diederik Sleurink de wolvenrasters waardeloos. (Dat is een mening). De journalist laat (met aanhalingstekens) zien dat dit de mening van de man is (en niet die van de journalist) 	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>
39	C	
40	<p>maximumscore 2</p> <ul style="list-style-type: none"> • Volgens de framingtheorie kunnen media mensen beïnvloeden, want: <ul style="list-style-type: none"> – die theorie houdt in dat (kern van een juiste uitleg) media door de manier waarop ze berichten over een onderwerp, invloed hebben op hoe mensen over dat onderwerp denken. • Een voorbeeld uit tekst 3 dat daarbij past is (voorbeelden van juiste antwoorden): <ul style="list-style-type: none"> – dat Nederlanders minder positief zijn over de terugkeer van de wolf. – de terugkeer van de wolf wordt beschreven als een rooftocht / berichtgeving over de wolf richt zich op de aanvallen van de wolf op schapen. 	<p>1</p> <p>1</p>

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

41 maximumscore 2

Juiste antwoorden zijn (twee van de volgende):

- Criterium: nabijheid, want het nieuws speelt zich af in Nederland / in de regio waar zich wolven bevinden.
- Criterium: uitzonderlijkheid / opvallend, want het is zeer uitzonderlijk dat er in Nederland een wolf wordt doodgeschoten / er een beloning wordt beloofd voor een tip over de dader.
- Criterium: doelgroep / belangstelling van een (groot) publiek, want het nieuws spreekt de doelgroep aan omdat meer boeren (en tuinders) zich zorgen zullen maken over wolven.
- Criterium: de normen en waarden van de journalist, want die kiest ervoor dit artikel te schrijven. Hij kan het zelf een heel interessant onderwerp vinden.

per juist antwoord

1

Opmerking

Het scorepunt mag pas worden toegekend bij een combinatie van juiste antwoordelementen.

42 C

5 Aanleveren scores

Verwerk de scores van de alfabetisch eerste vijf kandidaten per examinator in de applicatie Wolf. Cito gebruikt deze gegevens voor de analyse van de examens. Om de gegevens voor dit doel met Cito uit te wisselen dient u ze uiterlijk op 1 juni te accorderen.

Ook na 1 juni kunt u nog tot en met 13 juni gegevens voor Cito accorderen. Deze gegevens worden niet meer meegenomen in de hierboven genoemde analyses, maar worden wel meegenomen bij het genereren van de groepsrapportage.

Na accordering voor Cito kunt u in Wolf de gegevens nog wijzigen om ze vervolgens vrij te geven voor het overleg met de externe corrector. Deze optie is relevant als u Wolf ook gebruikt voor uitwisseling van de gegevens met de externe corrector.

tweede tijdvak

Ook in het tweede tijdvak wordt de normering mede gebaseerd op door kandidaten behaalde scores. Wissel te zijner tijd ook voor al uw tweede-tijdvak-kandidaten de scores uit met Cito via Wolf. Dit geldt **niet** voor de aangewezen vakken.

6 Bronvermeldingen

tekst 1	naar: nos.nl van 10 november 2020
tekst 2	naar: ad.nl van 19 augustus 2020
tekst 3	naar: nbcnews.com van november 2020
tabel 1	naar: nbcnews.com van november 2020
tekst 4	naar: melkvee.nl van 9 juli 2021
tekst 5	naar: lokaalaansee.nl van 17 september 2021
tekst 6	naar: d66.nl/verkiezingsprogramma van 12 november 2020
tekst 7	naar: parool.nl van 30 oktober 2020
afbeelding 1	bron: bredavandaag.nl van 29 oktober 2019
tekst 8	naar: ad.nl van 17 augustus 2020
tekst 9	naar: parool.nl van 5 juni 2020
tekst 10	naar: rijmond.nl van 14 augustus 2020
tekst 11	naar: Noord-Brabants Dagblad van 8 oktober 2020
tekst 12	naar: nu.nl van 24 september 2020
tekst 13	naar: recht.nl van augustus 2015
tekst 14	naar: nu.nl van 8 oktober 2021
figuur 1	naar: CBS.nl, WODC, 31 mei 2021
tekst 15	naar: telegraaf.nl van 7 november 2021
Bijlage	
tekst 1	naar: wolveninnederland.nl van 22 november 2021
tekst 2	naar: hartvannederland.nl van 22 maart 2021
tekst 3	naar: rtlnieuws.nl van 26 januari 2021
tekst 4	naar: nieuweoogst.nl van 16 oktober 2021